

دایرةالمعارف بزرگ اسلامی از نگاه آماری

حمیدرضا محمدی

قبلی دارد. در کشور ما ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تدوین دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، دانشنامه جهان اسلام، دایرةالمعارف تشیع و دانشنامه ادب فارسی از جمله کارهای بسیار ارزشمند و گران سنگ بوده است. دایرةالمعارف بزرگ اسلامی که تاکنون نسبت به دایرةالمعارف تشیع و دانشنامه جهان اسلام بیشترین تعداد مجلدات منتشر شده را داراست، از جمله کارهای بسیار ارزشمند و سترگ علمی است که بحمدالله تا کنون ۱۳ جلد آن به همت و تلاش تعداد قابل توجهی از اساتید برجسته دانشگاه و حوزه ها و با زحمت و پشتکار قابل تحسین و طاقت فرسای استاد دکتر سید کاظم موسوی بجنوردی به جامعه علمی ایران و جهان عرضه شده است، و تقدیر و تشکر از ایشان امری است به واقع غیر ممکن. خدایش سلامت دارد و توفیق عنایت فرماید، ان شاءالله.

نگارنده این سطور به دلیل نیاز مبرم به این اثر علمی و گران سنگ، مراجعات پی در پی مجلدات مختلف این اثر داشته ام و گاهی اختلافاتی را در آمار و ارقام جمعیتی آن مشاهده می نمودم و در مراجعه به منابع آماری منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران و یا با دریافت حضوری از آن مرکز و مقایسه آمار و اعداد و ارقام، متوجه برخی اختلافات شدم. لذا در مراجعه به مجلدات مختلف، این اختلافات را در حاشیه یادداشت می کردم و در این مختصر که اکنون تقدیم خوانندگان می گردد،

پیشینه دایرةالمعارف نویسی، پیشینه ای طولانی است و آنچه مسلم است، آنکه این امر در مشرق زمین زمینه ای طولانی تر از غرب دارد. کشور ایران نیز در این زمینه دارای سابقه ای دیرینه است، اما شیوه کلی دایرةالمعارف نویسی ها در بین ملل گوناگون از حیث کمی و کیفی با یکدیگر متفاوت است. بی آنکه بخواهیم در این زمینه مدخلی را بگشاییم، صرفاً به این امر توجه خوانندگان را معطوف می داریم که دایرةالمعارف ها دربردارنده مطالبی کوتاه و فشرده در زمینه همه شاخه های دانش بشری (دایرةالمعارف عمومی) و یا در زمینه دانشی خاص (دایرةالمعارف تخصصی) می باشند. در کشور ما ایران امروزه کمتر کسی ممکن است با کتاب های مرجعی همچون لغت نامه ها، فرهنگ نامه ها یا دایرةالمعارف ها آشنایی نداشته باشد. در این کتاب ها به راحتی می توان اطلاعاتی هر چند مختصر در خصوص واژه ها، نام ها، اصطلاحات، مکان ها و اشخاص مورد نظر خود پیدا کرد. بعضی از دایرةالمعارف ها گاه به سبب حجم و گستره مدخل ها، چندین جلد را شامل می شوند.

امروزه این منابع اطلاعاتی مهم به سرعت از شکل سنتی و کلاسیک خود خارج شده و به صورت لوح فشرده و یا از طریق شبکه اینترنتی به راحتی در دسترس است. نسل جدید برخی از دایرةالمعارف ها دارای امکاناتی فراوان همچون قابلیت پخش صدا و تصویر است و امتیازات بسیاری نسبت به دایرةالمعارف

جغرافیایی طول شرقی یا غربی یا عرض شمالی یا جنوب خودداری و به عنوان طول و عرض جغرافیایی بسنده شده است.

جلد اول، چاپ دوم ۱۳۶۹

صفحه ۲۰-آبادان، شهر و شهرستانی در استان خوزستان، جمعیت آن را در سال ۱۳۵۵ مورد استناد قرار داده؛ در حالی که سال انتشار دایرةالمعارف سال ۱۳۶۹ می باشد. جمعیت این شهر در سال ۱۳۵۵، ۲۹۶۰۰۰ نفر ذکر شده؛ در صورتی که مرکز آمار ایران جمعیت آن را در سال ۱۳۵۵، ۲۹۴۰۶۸ سرشماری نموده است.

صفحه ۲۴- شهر و شهرستان آباءه در استان فارس مورد بحث می باشد. جمعیت شهر آباءه را در سال ۱۳۶۴، ۳۹۲۴۰ نفر ذکر نموده. اولاً، سرشماری رسمی کشور ایران از سال ۱۳۳۵ تا کنون هر ۱۰ سال یک بار صورت گرفته و لذا سال ۱۳۶۴ سرشماری جمعیتی وجود ندارد. در سرشماری ۱۳۶۵ آباءه دارای ۴۰۹۶۹ نفر جمعیت بوده. ضمناً در همین سال ۱۳۶۴ جمعیت شهرستان آباءه را ۱۶۶۳۳۵ نفر ذکر نموده و مأخذ برآورد جمعیت را از سوی جهادسازندگی عنوان کرده که مستندات جمعیت بدان وزارتخانه ربطی ندارد.

صفحه ۲۲۶- مبحث شهرستان خلخال. در ذکر جمعیت خلخال ضمن استناد به آمار سال ۱۳۶۰- که سرشماری در این سال صورت نگرفته- شهر «هر و آباد» را مرکز شهرستان خلخال قلمداد نموده که هر و آباد در فهرست شهرهای کنونی ایران وجود ندارد!؟

صفحه ۲۲۷ و ۲۲۶- در شهرستان های استان آذربایجان شرقی در خصوص شهرستان های مغان (که اکنون در استان اردبیل و پارس آباد نامیده می شود) و نیز شهرستان هشترود، برخلاف معمول سایر شهرستان های ذکر شده استان در همین مبحث، هیچ گونه اعداد جمعیتی یا غیر جمعیتی ذکر نشده و صرفاً به اختصار به ویژگی های طبیعی این شهرستان اشاره شده است. در همین صفحه ۲۲۷ جمعیت شهرهای آذربایجان شرقی بر اساس سرشماری رسمی ۱۳۶۵ عنوان گردیده که با نتایج منتشر شده جمعیتی سال ۱۳۶۵ از سوی مرکز آمار ایران اختلاف دارد. این اختلافات بدین شرح است:

جمع بندی همان حاشیه های تطبیقی اعداد و ارقام جمعیتی شهرها و استان هاست. امید است این امر موجب بی حرمتی به اساتید و اصحاب قلم این مجموعه عظیم و با ارزش نشود و حقیر را در این امر ببخشایند.

آنچه در اختیار ما بوده است، چاپ دوم جلد اول تا جلد ۱۳ دایرةالمعارف است. به نظر می آید در دایرةالمعارف بزرگ اسلامی حداقل در خصوص شهرها و شهرستان ها و آمار و ارقام آن اصول زیر رعایت نشده است:

۱. استناد به آمارهای غیر رسمی و منابعی غیر از منابع آمار مرکز آمار ایران و نتایج سرشماری های کشور، استناد به برآورد جمعیت از سوی جهاد سازندگی، توزیع ارزاق عمومی و برآورد گروه جغرافیا و استناد به نامه فرمانداری ها؛ در صورتی که آمار انتشار یافته نتایج سرشماری های رسمی موجود بوده است.
۲. عدم ارائه اطلاعات و آمار بهنگام به ویژه در خصوص تقسیمات کشوری و آمارهای مربوط. گاهی در یک جلد از دایرةالمعارف در خصوص یک شهر و شهرستان به آمارهای سال ۱۳۵۵ استناد شده و در خصوص شهر و شهرستان های دیگر نتایج سرشماری سال ۱۳۶۵ مورد استناد قرار گرفته است.
۳. عدم رعایت اصول تعیین شده در تدوین، حداقل در خصوص شهرها و شهرستان های کشور، گاهی موارد ابتدا شهر و بعد شهرستان توضیح داده شده و گاهی ابتدا شهرستان و بعد شهر، گاهی نیز موارد شهر و شهرستان مورد بحث تفکیک نگردیده است و گاهی نیز قبل از توضیح شهر یا شهرستان وجه تسمیه آن مورد بحث بوده است.
۴. در خصوص برخی از شهرها و شهرستان ها، مدخلی وجود ندارد و لذا توضیح داده نشده است؛ در صورتی که برخی از روستاها یا دهستان ها توضیح داده شده اند. به عنوان نمونه، شهر آران و بیدگل در استان اصفهان با ۵۷۰۷۰ نفر جمعیت در سال ۱۳۷۵ مورد بحث نیست. سایر موارد در مجلدات مربوط است.
۵. وجود تفاوت های آماری مندرج در صفحات مختلف یک جلد از دایرةالمعارف در خصوص موضوع واحد که نمونه های آن را در صفحات مربوط متذکر می شویم.
۶. در مورد برخی از شهرها و شهرستان ها از ذکر مختصات

صفحه ۳۲۳ - بعد از مدخل آزاد درخت و قبل از واژه آزاد کابلی می بایست شهر آزادشهر واقع در استان گلستان ذکر می گردید. این شهر در سرشماری ۱۳۷۵ دارای ۳۳۰۸۲ نفر جمعیت بود. نام سابق آن شاه پسند بوده است. عدم ذکر آزادشهر در حالی است که در صفحه ۳۲۴ آبادی آزادوار یکی از آبادی های دهستان پایین جوین بخش جغتای شهرستان سبزوار در استان خراسان مورد بحث قرار گرفته است. البته در همین جداول صفحه ۱۵۰ پس از ذکر واژه آخور سالار، ذکری از واژه «آخوره» به میان نیامده است و یا حداقل ارجاع آن به واژه فریدونشهر صورت نگرفته است، با توجه با اینکه آخوره یا فریدونشهر به عنوان بزرگ ترین منطقه گرجی نشین ایران چه از نظر تاریخی و چه از نظر جغرافیایی لازم و ضروری است. گفتنی است که آخوره (آخره) نام اولیه شهرستان فریدونشهر در استان اصفهان بوده و اکنون آخوره بالا را فریدونشهر و آخوره پایین را وحدت آباد نامیده اند. البته موضوع فوق در تاریخ ۱۳۷۳/۴/۶ به دفتر دایرةالمعارف بزرگ اسلامی اعلام شد.

صفحه ۳۳۷ - در بیان شهر و شهرستان آستارا در استان گیلان، جمعیت شهر آستارا را در سال ۱۳۵۶ شمسی ۲۵۹۰۸ نفر عنوان کرده که اولاً، سال ۱۳۵۶ سال انجام سرشماری ایران نیست. به نظر می رسد منظور از سال ۱۳۵۶، سال ۱۳۶۵ باشد که اشتباهاً درج گردیده است.

ثانیاً، در سال ۱۳۵۵ جمعیت آستارا ۱۴۱۵۰ نفر و در سال ۱۳۶۵، ۲۴۲۸۹ نفر بوده است. جمعیت شهرستان آستارا در سال ۱۳۶۲، ۴۳۸۶۴ نفر ذکر شده که در این سال سرشماری صورت نگرفته است. مسئله دیگر، در پیش گرفتن روشی برخلاف مجلدات دایرةالمعارف است که ابتدا شهرستان توضیح داده شده و بعدشهر آستارا و سپس شهرستان آستارا، و نیز در ذکر جمعیت شهرستان آستارا به «نفر» عنوان گردیده، اما در شهرها و شهرستان های دیگر جمعیت به «تن» عنوان شده است.

صفحه ۴۰۰ - در توضیح شهر و شهرستان آشتیان در استان مرکزی، همچون شهرستان آستارا که ذکر آن گذشت، برخلاف سایر مجلدات، ابتدا شهر و سپس شهرستان ذکر گردیده. جمعیت شهر آشتیان را ۵۴۴۷ نفر ذکر کرده، بدون ذکر سال. به نظر می رسد بر اساس منابع ارائه شده مأخذ سرشماری ۱۳۶۵ است، ولی در نتایج سرشماری ۱۳۶۵ جمعیت شهر آشتیان ۵۴۶۷ نفر بوده که با عدد ذکر شده مغایرت دارد.

صفحه ۴۳۳ - آمار جمعیت شهر آغااجاری مرکز بخش آغااجاری در شهرستان بهبهان در استان خوزستان را در سال ۱۳۶۲ که فاقد هرگونه سرشماری جمعیتی است، ۴۸۸۵۰ نفر

نام شهر	جمعیت در سال ۱۳۶۵ در دایرةالمعارف	جمعیت در سال ۱۳۶۵ مرکز آمار ایران
تبریز	۸۹۴۳۷۷ نفر	۹۷۱۴۸۲ نفر
آذرشهر	۲۶۴۲۹ نفر	۲۶۳۹۰ نفر
اسکو	۱۳۸۹۵ نفر	۱۳۷۶۲ نفر
سردرود	۱۳۹۳۹ نفر	۱۳۹۶۹ نفر
مماقان	۱۰۳۵۴ نفر	۱۰۳۸۲ نفر
خسروشهر	۹۶۹۳ نفر	۹۶۹۵ نفر
بستان آباد	۹۳۹۳ نفر	۹۴۰۶ نفر
گاوغان	۹۲۷۰ نفر	۹۲۲۲ نفر
هریس	۸۷۲۵ نفر	۸۶۲۷ نفر
شبستر	۸۱۶۲ نفر	۷۵۹۲ نفر
ایلخچی	۸۰۵۴ نفر	۸۰۷۴ نفر
باسمنج	۷۴۹۵ نفر	۷۵۷۹ نفر
مهربان	۶۶۰۳ نفر	۶۵۲۵ نفر
صوفیان	۶۵۰۷ نفر	۶۵۹۷ نفر
تسوج	۴۸۵۱ نفر	۴۸۳۹ نفر
شرفخانه	۳۹۹۶ نفر	۴۰۴۷ نفر
خامنه	۲۲۵۷ نفر	۲۲۶۸ نفر
اهر	۲۰۶۶ نفر	۲۱۴۵ نفر
کلپیر	۵۹۱۴ نفر	۵۸۳۴ نفر
سراب	۳۳۷۸۰ نفر	۳۳۵۵۲ نفر
اردبیل	۲۸۳۸۱۰ نفر	۲۸۱۹۷۳ نفر
نمین	۵۱۴۳ نفر	۵۱۳۸ نفر
نیر	۴۴۶۰ نفر	۴۴۴۹ نفر
سرعین	۳۲۳۸ نفر	۳۲۳۸ نفر
خلخال	۲۳۷۱۱ نفر	۲۳۶۴۲ نفر
سنجبد	۳۹۸۷ نفر	شهری به این نام موجود نیست
مراغه	۱۰۲۹۶۶ نفر	۱۰۰۶۷۹ نفر
بناب	۴۶۰۰۴ نفر	۴۵۸۸۵ نفر
عجب شیر	۱۷۱۶۰ نفر	۱۶۸۹۸ نفر
ملکان	۱۶۲۶۸ نفر	۱۵۹۹۸ نفر
مرند	۷۱۷۲۲ نفر	۷۱۳۹۴ نفر
علمدار	۲۳۹۵۶ نفر	به نام هادی شهر تغییر نام داده، دارای ۲۴۰۱۵ نفر
جلقا	۴۲۰۴ نفر	۴۱۶۳ نفر
زنوز	۳۹۳۸ نفر	۳۹۴۸ نفر
مشگین شهر	۳۳۰۱۵ نفر	۳۲۴۵۹ نفر
پارس آباد	۲۷۷۹۸ نفر	۲۷۷۹۲ نفر
گرمی	۲۰۲۲۲ نفر	۱۹۹۴۶ نفر
پيله سوار	۱۰۳۶۳ نفر	۱۰۰۷۸ نفر
میانه	۶۹۳۴۱ نفر	۶۵۹۵۹ نفر
سراکند	۵۱۴۱ نفر	در فهرست شهرهای مرکزی آمار موجود نیست، هشترود منظور گردیده- ۱۵۲۶۳ نفر

سال ۱۳۶۵ ذکر شده و مرکز آمار ایران جمعیت ابوموسی را ۶۱ نفر ذکر کرده است.

صفحه ۴۶۱ - جمعیت آبادی ایبانه، بر اساس برآورد جهادسازندگی در سال ۱۳۶۰، ۳۰۰ نفر ذکر گردیده؛ در صورتی که آمار جمعیتی سرشماری ۱۳۶۵ موجود و سال انتشار دایرة المعارف ۱۳۷۳، یعنی هشت سال پس از سرشماری ۱۳۶۵ است.

جلد هفتم، سال انتشار ۱۳۷۵

صفحه ۴۷۷ - در مبحث شهر اردبیل، علائم درجه و دقیقه طول و عرض جغرافیایی شهر اردبیل فراموش شده است. ضمناً جمعیت شهر اردبیل را در سال ۱۳۷۰، ۳۱۱۰۲۲ نفر ذکر نموده؛ در صورتی که مرکز آمار ایران در جاری جمعیت ۱۳۷۰ جمعیت اردبیل را ۳۱۱۰۲۲ نفر منتشر کرده است.

صفحه ۴۸۴ - در توضیحات شهر و شهرستان اردستان در استان اصفهان آمده است که قسمت شمالی ناحیه اردستان جلگه ای و کویری است، با توجه به اینکه جلگه به سرزمین های نسبتاً صاف و همواری گفته می شود که از یک سو به کوهستان و از سوی دیگر به دریا یا دریاچه ختم می شود. به اینکه کدام بخش از ناحیه شمالی اردستان جلگه است، سؤالی است بی پاسخ. همچنین در بیان جمعیت شهر اردستان در سال ۱۳۶۵ ایرادی را بر دایرة المعارف تشیع و برخی دیگر از کتب وارد کرده مبنی بر اینکه آمار ایشان غلط است؛ در صورتی که ملاک جمعیتی ما صرفاً مرکز آمار ایران است و دایرة المعارف بزرگ اسلامی نیز صرفاً می بایست اعداد و ارقام این مرکز را ذکر کند و نادرست بودن سایر منابع ربطی به موضوع ندارد.

صفحه ۴۹۹ - شهر اردکان مرکز شهرستان سپیدان در استان فارس توضیح داده نشده و به سپیدان ارجاع داده شده. ظاهراً در حرف «س» دایرة المعارف شهر اردکان دیگر جایی برای توضیح ندارد، مگر کلیات شهرستان سپیدان و نه ویژگی های شهر اردکان.

صفحه ۵۰۰ - در بیان ارتفاع از سطح دریا شهر اردل مرکز شهرستانی به همین نام در استان چهارمحال و بختیاری، ارتفاع این شهر را ۱۷۴۰ متر ذکر کرده و متذکر شده که ارتفاع این شهر ۳۰۰ متر پایین تر از شهر کرد است؛ در صورتی که ارتفاع از سطح دریای شهر کرد ذکر نشده و ملاک ۳۰۰ متر مشخص نیست. (در فرهنگ آبادی ها و مکان های مذهبی کشور دکتر پایلی یزدی، ارتفاع شهر کرد از سطح دریا ۲۰۶۰ متر محاسبه شده، ر. ک: ص ۳۴۹).

ذکر نموده و مأخذ را گروه جغرافیای دفتر تحقیقات عنوان کرده؟! جمعیت این شهر بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۶۵، ۶۴۱۰۲ نفر، و در سال ۱۳۵۵، ۳۰۴۴۹ نفر بوده است.

صفحه ۵۱۰ - آمار جمعیت شهر آق قلا در شهرستان گرگان در استان گلستان در سال ۶۳ - ۱۳۶۲ بر اساس آمار توزیع ارزاق ۱۳۷۹۹ نفر و بر پایه سرشماری تقریبی تعداد ۲۰۸۵ خانوار منظور گردیده است که هیچ کدام سندیت آماری ندارد و از سوی در اعلام جمعیت شهرها اعلام دو سال همچون ۶۳ - ۱۳۶۲ صحیح نیست و مقطع زمانی خاص مورد نظر است.

به نظر می رسد ذکر شهرهای آوج، آبدانان، آستانه (در استان مرکزی)، آشخانه، آبیک، آران و بیدگل، آزادشهر، آباده، آبهربدر و آلاشت در این جلد لازم بود که فراموش گردیده است.

جلد دوم، سال انتشار ۱۳۶۸

صفحه ۲۰۰ - در مبحث شهر آمل در استان مازندران، جمعیت شهر آمل در سال ۱۳۶۵ را ۱۱۹۱۹۰ نفر ذکر کرده؛ در حالی که جمعیت آمل در سرشماری سال ۱۳۶۵ مرکز آمار ایران، ۱۱۸۲۴۲ نفر بوده است. جمعیت شهرستان آمل را در همین سال، ۳۳۵۶۱۰ نفر آورده است و در صفحه ۲۰۵ آمار شهرستان را ۳۳۶۵۰۸۱ نفر ذکر شده و در جدول شماره ۱ مقایسه آمارهای سال های ۶۵ - ۱۳۵۵ جمعیت شهرستان آمل در سال ۱۳۶۵ را ۳۳۶۵۰۸۱ نفر آورده که با ۳۳۵۶۱۰ نفر مذکور در صفحه ۲۰۳ تفاوت دارد.

صفحه ۵۵۹ - جمعیت شهر ابرقویا ابرکوه در استان فارس (که اکنون در تقسیمات کشوری استان یزد واقع است) را در سال ۱۳۶۴ - ۱۵۳۷۰ نفر ذکر نموده که اولاً، سرشماری در سال ۱۳۶۵ انجام گرفته و سال ۱۳۶۴ فاقد آمار سرشماری جمعیت است و ثانیاً، در سال ۱۳۶۵ ابرکوه دارای ۱۵۳۲۵ نفر جمعیت بوده است. ثالثاً، شهرستان ابرکوه در سال ۱۳۶۶ از استان فارس جدا و به استان یزد ملحق گردیده؛ در صورتی که دایرة المعارف در سال ۱۳۶۸ یعنی دو سال بعد از این تغییرات سیاسی منتشر شده؛ ولی در توضیحات، آن را یکی از بخش های شهرستان آباده در استان فارس ذکر کرده است؟! این شهر در سرشماری ۱۳۷۵ دارای ۱۹۱۶۴ نفر جمعیت بوده است.

جلد ششم، سال انتشار ۱۳۷۳

صفحه ۲۹۸ - ابوموسی، جزیره، شهر و شهرستانی به همین نام در استان هرمزگان است. جمعیت شهرستان ابوموسی در دایرة المعارف، ۸۶۵ نفر و جمعیت شهر ابوموسی، ۴۲۰ نفر در

رادر سال ۱۳۶۵، ۱۳۷۶۱ نفر ذکر کرده ۱۳۷۶۲ نفر صحیح است.

صفحه ۵۹۱- در توضیح شهر اسلام آباد غرب در استان کرمانشاه، جمعیت این شهر را در سال ۱۳۶۵، ۷۳۱۷۷ نفر ذکر کرده، اما آمار رسمی مرکز آمار ۷۳۳۶۲ نفر است.

صفحه ۵۹۹- آمار ارائه برای جمعیت شهر اسلامیه در بخش مرکزی شهرستان فردوس در استان خراسان، مربوط به سال ۱۳۶۵ است؛ در حالی که سال انتشار دایرةالمعارف ۱۳۷۷ و آمار سال های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵ موجود بوده است.

جلد نهم، سال انتشار ۱۳۷۹

صفحه ۱۰- در شهر اشرینان در استان لرستان (شهرستان بروجرد) جمعیت این شهر چنین عنوان شده: بر پایه سرشماری سال ۱۳۷۲ شمسی جمعیت اشرینان ۵۲۵۹ نفر بوده؛ در صورتی که در سال ۱۳۷۲ سرشماری جمعیتی وجود ندارد و جمعیت ۱۳۷۰ این شهر ۵۲۸۷ نفر بوده. همچنین آمار جمعیتی سرشماری سال ۱۳۷۵ این شهر، ۵۴۲۲ نفر بوده که البته در دایرةالمعارف ذکر نگردیده است؛ در حالی که سال انتشار دایرةالمعارف ۱۳۷۹ و کلیة نتایج آماری سرشماری ۱۳۷۵ منتشر و موجود بوده است.

در صفحه ۷۳۶، جمعیت شهر اشکذر در شهرستان یزد نیز به استناد آمار سال ۱۳۶۵ و ۱۳۷۰ بوده؛ در صورتی که آمار ۱۳۷۵ موجود بود.

در صفحه ۸۲-۸۳، آمار جمعیت شهر اشنویه در شهرستان نقده در استان آذربایجان غربی مربوط به سال ۱۳۶۵ است؛ یعنی ۱۴ سال قبل از انتشار دایرةالمعارف!

صفحه ۱۶۵- در مورد استان اصفهان آمده است: بر اساس آخرین تقسیمات کشوری (۱۳۷۳) این استان از شمال به «استان های تهران، سمنان و قم محدود و از جنوب به استان فارس و بویراحمد و کهگیلویه...». در این خصوص ذکر این نکته ضروری است که استان تهران همسایه استان اصفهان نیست؛ بلکه استان سمنان و قم همسایه شمالی استان اصفهان اند. در خصوص همسایگان جنوبی استان اصفهان، بویراحمد و کهگیلویه ذکر شده که صحیح آن استان کهگیلویه و بویراحمد است. ضمناً همسایگی استان چهارمحال و بختیاری در سمت جنوب غربی و غرب استان اصفهان در دایرةالمعارف فراموش شده است.

در همین صفحه ۱۶۵ تعداد شهرهای استان اصفهان در سال ۱۳۷۳ را ۵۷۱ شهر ذکر کرده؛ اما در جدول شماره ۱ مندرج در

صفحه ۵۶۳- در پایان مبحث ارژن یکی از بخش های شهرستان شیراز در استان فارس آمده است که زادگاه سلمان فارسی را همین ناحیه (آبادی دشت ارژن) دانسته اند؟! با توجه به اینکه اکثر منابع بر این گفته تأکید دارند که پدر سلمان از شهرک «جی» اصفهان و «دهگان» آنجا بوده و رشد و بالندگی آن را مربوط به خوزستان (رامهرمز) می دانند و اخیراً نیز به همین سبب پس از انتخاب شهر اصفهان به عنوان دومین پایتخت فرهنگی جهان اسلام، این شهر را شهر سلمان محمدی لقب دادند که جای بررسی و تتبع بیشتری دارد.

صفحه ۶۱۴- درباره جمعیت شهر ارسنجان در شهرستان مرودشت در استان فارس، ذکر این نکته ضروری است که در کلیة شهرها و شهرستان های مورد بحث در جلد هفتم دایرةالمعارف، آمار سال ۱۳۷۰ و در جمعیت شهر ارسنجان آمار ۱۳۶۵ مورد استناد است؛ در حالی که سال انتشار دایرةالمعارف سال ۱۳۷۵ بوده است.

جلد هشتم، سال انتشار ۱۳۷۷

صفحه ۶۰- در بیان شهر و شهرستان ازنا در استان لرستان، جمعیت شهر ازنا در سال ۱۳۷۰ را ۳۱۰۲۰ نفر آورده؛ در صورتی که جمعیت این شهر در سرشماری جاری جمعیت ۱۳۷۰، ۲۹۸۵۷ نفر اعلام گردیده است. همچنین جمعیت شهرستان ازنا را ۷۰۲۷۱ نفر آورده؛ ولی مشخص نیست مربوط به چه سالی و چه سرشماری است.

صفحه ۲۱۷- در بیان شهر و شهرستان استهبان در استان فارس، جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۲، ۳۱۷۴۱ نفر برآورد شده است که این سال فاقد آمار رسمی جمعیتی است و آمار رسمی سال ۱۳۷۰ این شهر ۳۰۷۴۴ نفر و در سال ۱۳۷۵، ۳۱۱۹۲ نفر بوده است. لذا بهتر بود به آمار رسمی موجود استناد شود.

صفحه ۳۱۷- در بیان شهر اسفراین از جمله شهرهای شهرستانی به همین نام در استان خراسان، جمعیت این شهر ذکر نگردیده، برخلاف روند همه شهرهای ذکر شده. توضیح آنکه جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۰، ۳۴۱۶۱ نفر و در سرشماری ۱۳۷۵، ۴۱۰۶۲ نفر سرشماری شده است.

صفحه ۳۲۷- جمعیت اسفرودین در بخش بوئین زهرا در استان قزوین را در سال ۱۳۷۰، ۱۱۶۰۸ نفر ذکر نموده؛ در صورتی که آمار رسمی مرکز آمار ایران جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۰، ۱۱۶۱۱ نفر دانسته است.

صفحه ۳۸۴- جمعیت شهر اسکو در استان آذربایجان شرقی

همین صفحه جمع شهرهای استان ۵۶ شهر است. در صفحه ۱۶۷ مجدداً به غلط استان کهگیلویه و بویراحمد، بویراحمد و کهگیلویه درج شده و استان قم در شمال استان اصفهان در نقشه ذکر نشده است.

صفحه ۱۷۵ - جمعیت شهر اصفهان در سال ۱۳۷۰ را ۱۴۳۷۸۱۰ نفر درج کرده؛ اما سرشماری جاری جمعیت ۱۳۷۰ جمعیت این شهر ۱۱۲۷۰۳۰ نفر است. جمعیت ۱۴۳۷۸۱۰ نفر در صفحه ۱۶۶ و ۱۶۸ دایرةالمعارف برای شهرستان اصفهان منظور گردیده، نه شهر اصفهان. در صفحه ۱۵۶ جمعیت شهر اصفهان در سال ۱۳۷۰ را ۱۱۲۷۰۲۵۱ نفر آورده که صحیح آن ۱۱۲۷۰۳۰ نفر است و در نهایت آمار و ارقام مورد بحث مربوط به سال ۱۳۶۵ است؛ در صورتی که کلیه آمارهای مورد بحث در سرشماری ۱۳۷۵ موجود بوده و مورد استفاده قرار نگرفته است.

صفحه ۶۶۷ - در شهرستان اقلید از توابع استان فارس، جمعیت این شهر را در سال ۱۳۶۵، ۲۹۹۸۴ نفر ذکر کرده که سرشماری ۱۳۶۵ جمعیت آن را ۳۰۰۹۳ نفر اعلام نموده. ضمناً جمعیت سال ۱۳۷۲ اقلید را ۳۴۲۹۲ نفر برآورد کرده که اولاً، سال ۱۳۷۲ کشور ایران فاقد هرگونه آمارگیری جمعیتی است و ثانیاً، نتایج جمعیتی سال‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵ موجود بوده و مورد استفاده قرار گرفته است.

جلد دهم، سال انتشار ۱۳۸۰

صفحه ۱۲۴ - در مبحث شهر الیگودرز در استان لرستان، جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۰ را ۵۸۳۶۶۱ نفر بیان کرده؛ در صورتی که این شهر بر اساس نتایج آماری جاری جمعیت ۱۳۷۰، دارای ۵۸۶۴۸ نفر است و نتایج آماری سرشماری سال ۱۳۷۵ یعنی ۵ سال قبل از انتشار دایرةالمعارف موجود بوده و مورد استناد واقع نگردیده است.

صفحه ۲۳۵ - عرض جغرافیایی در بیان شهر و بخش املش در شهرستان رودسر واقع در استان گیلان را، ۳۷/۴ شمالی به نقل از فرهنگ آبادی‌ها و مکان‌های مذهبی کشور دکتر پاپلی یزدی نقل کرده. آنچه در فرهنگ مذکور آمده، عرض ۳۷/۶ می‌باشد. برآورد جمعیت املش در سال ۱۳۷۳ صورت گرفته که فاقد سرشماری رسمی جمعیتی است و نتایج آماری سال ۱۳۷۰ و سال ۱۳۷۵ موجود بوده، ولی ذکر نشده است.

صفحه ۳۰۲ تا ۳۰۷ - در این صفحات در خصوص میوه انار سخن رفته است، اما از بخش و شهر انار واقع در شهرستان رفسنجان در استان کرمان سخنی به میان نیامده است.

صفحه ۳۰۷ - در خصوص بخش و شهر انارک در شهرستان نائین آمار مورد استناد مربوط به سال ۱۳۶۵ یعنی ۱۵ سال قبل از چاپ دایرةالمعارف است؛ در حالی که نتایج جمعیتی جاری جمعیت ۱۳۷۰ و سرشماری ۱۳۷۵ موجود بوده است.

صفحه ۳۶۷ - در مبحث شهر و شهرستان بندر انزلی در استان گیلان، ذکر جمعیت شهر بندر انزلی فراموش شده است.

صفحه ۴۲۴ - در خصوص شهر اورمیه در استان آذربایجان غربی (مرکز استان) جمعیت این شهر را بر اساس سرشماری سال ۱۳۷۵، ۴۲۷۷۵۵ نفر ذکر کرده؛ در صورتی که نتایج سرشماری ۱۳۷۵ این جمعیت را ۴۳۵۲۰۰ نفر اعلام کرده است. صفحه ۴۶۳ شهر و شهرستان اهر در استان آذربایجان شرقی، جمعیت شهر اهر در سال ۱۳۷۵ را ۷۷۷۴۵۱ نفر ذکر نموده؛ ولی سرشماری ۱۳۷۵ جمعیت اهر را ۷۸۰۷۶۱ نفر اعلام داشته است. همچنین جمعیت اهر در سال ۱۳۶۵ در جلد اول دایرةالمعارف صفحه ۲۲۶، ۶۲۰۶۶ نفر درج شده؛ در صورتی که در نتایج ۱۳۶۵ این شهر دارای ۶۲۱۴۵ نفر جمعیت بوده است.

صفحه ۴۸۳ - در خصوص شهر اهواز مرکز استان خوزستان، جمعیت این شهر بر اساس سرشماری ۱۳۷۵، ۷۹۱۷۸۶ نفر درج شده؛ در صورتی که جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۵، ۸۰۴۹۸۰ نفر بوده است.

صفحه ۵۱۰ - در خصوص کشور ایران، مساحت کشور ایران در صفحه ۴۹۸ برابر با ۱۶۴۸۰۰۰ کیلومتر مربع آمده و در صفحه ۵۱۰ جمع مساحت کشور در جدول شماره ۳ برابر با ۱۶۳۳۸۴۱ کیلومتر مربع است. مساحت کشور ایران از سوی سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح ۱۶۴۸۱۹۵ کیلومتر مربع محاسبه شده است. در صفحه ۴۹۸، جمعیت ایران در سال ۱۳۷۶ شمسی بیش از ۶۵ میلیون تن آمده؛ اما بر اساس نتایج سرشماری در مهرماه ۱۳۷۵، جمعیت ایران ۶۰۰۵۵۴۸۸ نفر بوده است.

در صفحه ۴۹۹ موقعیت ریاضی کشور ایران چنین ذکر شده است: ۲۵ درجه تا ۴۵ درجه عرض شمالی و ۴۰ درجه تا ۶۳ درجه طول شرقی؛ در صورتی که موقعیت ریاضی کشور ایران بر اساس محاسبات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح کشور جمهوری اسلام ایران چنین است: ایران در ۴۴ درجه و ۵ دقیقه تا ۶۳ درجه و ۱۸ دقیقه طول شرقی و ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۹ درجه و ۴۷ دقیقه عرض شمالی واقع گردیده است. در همین صفحه ۴۹۹ سطر ۲۶ ستون اول، هنگام ذکر همسایگان ایران، کشور ارمنستان منظور نشده است. ضمناً طول مرز ایران و

استسقای مرحوم حضرت آیت الله سید محمد تقی خوانساری که جنبه جهانی یافت، قابل ذکر نبود و نسبت به سایر آیین های موجود از اهمیت کمتری برخوردار است؟ (البته این امر از مشکلات آماری نیست!!)

صفحه ۸۳- در خصوص باران و نحوه تشکیل باران علمی و نیز باران اسیدی، بحث نشده که به نظر می رسد اشاره ای مختصر بدان بهره بیشتری داشت.

صفحه ۲۱۷- جمعیت شهر باغملک در استان خوزستان در سال ۱۳۷۵، ۱۵۷۸۱ نفر ذکر شده که مرکز آمار ایران جمعیت این شهر را در سال فوق ۱۶۰۸۱ نفر اعلام داشته است.

صفحه ۲۱۹- جمعیت شهر بافت در استان کرمان در سال ۱۳۷۵ را ۲۶۵۶۸۱ نفر آورده. مرکز آمار ایران در سرشماری ۱۳۷۵ تعداد آن را ۲۷۹۲۰ نفر ذکر نموده است.

صفحه ۳۵۵- جمعیت شهر بجنورد در استان خراسان را بر اساس نامه فرمانداری در سال ۱۳۸۰، ۱۵۷۷۴۲ نفر آورده؛ در صورتی که سال ۱۳۸۰ فاقد هرگونه سرشماری جمعیتی است و سرشماری ۱۳۷۵ جمعیت این شهر را ۱۳۴۸۳۵ نفر محاسبه نموده است.

صفحه ۶۲۶- جمعیت شهر یرازجان مرکز استان دشتستان در استان بوشهر را در سال ۱۳۷۵، ۷۹۱۹۰ نفر آورده؛ در صورتی که نتایج سرشماری ۱۳۷۵ جمعیت این شهر را ۸۰۱۶۱ نفر اعلام کرده است.

صفحه ۶۸۰- در خصوص شهرستان بروجرد و میمه در استان اصفهان، جمعیت این شهرستان را در سال ۱۳۷۵، ۲۱۸۴۳۴ نفر بر شمرده؛ ولی مرکز آمار این جمعیت را ۲۲۱۰۱۷ نفر سرشماری نموده است. همچنین جمعیت مرکز این شهرستان، شهر شاهین شهر در سال ۱۳۷۵ دارای ۸۳۴۰۳ نفر ذکر شده؛ در صورتی که شاهین شهر در سرشماری ۱۳۷۵ دارای ۸۴۸۲۷ نفر جمعیت بوده است.

صفحه ۶۸۲- در خصوص شهر و شهرستان برداسکن در استان خراسان، جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۱۷۰۸۲ نفر ذکر کرده؛ در صورتی که جمعیت آن را نتایج سرشماری ۱۳۷۵، ۱۷۳۶۵ نفر محاسبه و اعلام نموده است.

صفحه ۶۸۴- جمعیت شهر بردسیر مرکز شهرستان بردسیر در استان کرمان را در سرشماری سال ۱۳۷۵، ۲۵۵۲۴ نفر آورده؛ در صورتی که نتایج سرشماری مرکز آمار ایران جمعیت آن را ۲۶۰۴۰ نفر اعلام کرده است.

کشور ترکمنستان، ۱۲۰۶ کیلومتر ذکر شده که این مرز را سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح ۱۱۷۷ کیلومتر محاسبه و بیان کرده است. در همین جدول شماره ۱ مرز ایران و آذربایجان ۸۰۷ کیلومتر محاسبه گردیده؛ در صورتی که سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، طول مرز ایران و آذربایجان را ۴۸۸ کیلومتر محاسبه کرده است. مرز ایران با ارمنستان را که در دایرةالمعارف ذکر نشده، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۴۵ کیلومتر و جمهوری خودمختار نخجوان را ۲۲۳ کیلومتر محاسبه کرده. ضمناً مرز کشور ارمنستان و ایران در نقشه صفحه ۵۰۰ ارائه شده و در دایرةالمعارف در جدول مرزهای ایران و همسایگان در صفحه ۴۹۹ ذکر نگردیده است.

صفحه ۵۱۰- جدول شماره ۳، جمعیت کشور ایران در سال ۱۳۷۵ را ۶۰۰۵۵۴۸۸ نفر آورده؛ در صورتی که در صفحه ۵۱۱ جدول شماره ۴ جمعیت ایران در سال ۱۳۷۵، ۶۰۰۵۵۴۸۸ نفر ذکر شده است. در جدول شماره ۵ در همین صفحه جمعیت ایران در سال ۱۳۷۵، ۶۰۰۵۵۴۴۸ نفر ذکر شده که البته صحیح آن ۶۰۰۵۵۴۸۸ نفر است.

در همین جدول شماره ۳ صفحه ۵۱۰ جمعیت استان سمنان در سال ۱۳۷۵ را ۲۰۱۴۴۷۱ نفر ذکر کرده؛ در صورتی که صحیح آن ۵۱۰۴۴۷ نفر است. در همین صفحه ستون اول پاراگراف سوم تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۷۵ را ۵/۳۶۱ نفر در هر کیلومتر مربع محاسبه نموده؛ در صورتی که در پایان جدول شماره ۳ تراکم جمعیت ایران را ۳۷۱ نفر محاسبه کرده است.

صفحه ۵۱۱- ستون اول پاراگراف دوم جمعیت شهر تبریز در سال ۱۳۷۵ را ۱۱۹۱۰۴۲۱ نفر آورده؛ در صورتی که ۱۱۹۱۰۴۳ نفر صحیح است.

جلد یازدهم، سال انتشار ۱۳۸۱

صفحه ۲۷- جمعیت شهر بابل در استان مازندران در سال ۱۳۷۵ برابر با ۱۵۶۲۶۰ نفر ذکر شده؛ در صورتی که جمعیت این شهر بر اساس نتایج آماری سرشماری ۱۳۷۵، ۱۵۸۳۴۶ نفر است.

صفحه ۵۲- جمعیت شهر باخرز واقع در شهرستان تایباد در استان خراسان را در سال ۱۳۷۵، ۶۱۷۵ نفر ذکر نموده؛ در صورتی که جمعیت این شهر بر اساس اعلام مرکز آمار ایران ۶۳۷۷ نفر بوده است.

صفحه ۸۸- در خصوص باران و آیین های باران خواهی کلیه مراسم و آیین های باران خواهی ذکر شده است. آیا خواندن نماز

جلد دوازدهم، سال انتشار ۱۳۸۳

صفحه ۲۶ - جمعیت شهر بروجرد مرکز شهرستان به همین نام در استان لرستان در سال ۱۳۷۵ را ۲۱۶۱۷۷ نفر ذکر شده؛ در صورتی که مرکز آمار جمعیت این شهر را در سرشماری ۱۳۷۵، ۲۱۷۸۰۴ نفر اعلام داشته است.

صفحه ۳۴ - جمعیت شهر بروجرد واقع در استان چهارمحال و بختیاری در سال ۱۳۷۵ را ۴۲۲۳۴۱ نفر ذکر نموده؛ در حالی که جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۷۵، ۴۲۸۶۲ نفر بوده است.

صفحه ۱۱۱ - جمعیت شهر بستان مرکز بخش بستان در استان خوزستان در سال ۱۳۷۵ را ۷۳۰۰ نفر درج کرده؛ اما نتایج سرشماری سال ۱۳۷۵ آن را ۷۳۰۵ نفر اعلام نموده است.

صفحه ۱۱۹ - در توضیحات شهر و شهرستان بستک در استان هرمزگان، شهر و شهرستان از یکدیگر تفکیک نگردیده و مختصات جغرافیایی آن ذکر نشده است. در جدول تغییرات جمعیت سر بستک سال های ۱۳۲۳ و ۱۳۶۰ مورد استناد است که فاقد هر گونه سرشماری جمعیتی است؛ در صورتی که سال ۱۳۵۵ که سال انجام سرشماری رسمی است، در نظر گرفته شده است.

صفحه ۱۲۷ - شهر بسطام مرکز بخش بسطام در شهرستان شاهرود در استان سمنان مورد بحث واقع شده و جمعیت آن را در سال ۱۳۷۵، ۶۹۲۳ نفر ذکر کرده؛ در صورتی که در سال ۱۳۷۵ بسطام دارای ۶۹۹۴ نفر بوده است.

صفحه ۱۸۸ - شهر و بخش بشرویه در شهرستان فردوس در استان خراسان آمده و جمعیت آن را در سال ۱۳۷۵، ۱۱۴۲۰ نفر ذکر نموده؛ در حالی که در سال ۱۳۷۵ جمعیت بشرویه ۱۱۶۶۰ نفر بوده است.

صفحه ۵۴۶ - شهر و شهرستان بم در استان کرمان مورد بحث واقع و جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۱۹۸۴۰۰ نفر درج شده، با اینکه جمعیت شهرستان بم در سرشماری ۱۳۷۵، ۱۹۸۴۳۵ نفر است. همچنین جمعیت شهر بم را نیز در همین سال ۷۰۰۸ نفر آورده است؛ ولی نتایج سرشماری ۱۳۷۵، تعداد آن را ۷۰۰۷۹۱ نفر اعلام کرده است.

صفحه ۵۳ - در خصوص شهر و شهرستان بناب در استان آذربایجان شرقی، جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۵، ۶۲۶۹۸ نفر ذکر شده که بر اساس سرشماری ۱۳۷۵ شهر بناب دارای ۶۳۲۴۰ نفر بوده است.

صفحه ۵۸۴ - در خصوص آبادی بُندرآباد واقع در ۳۸ کیلومتری شهر یزد هیچ گونه توضیحی در خصوص آبادی مورد

نظر داده نشده و صرفاً مجموعه آثار تاریخی موجود مورد بحث است. توضیح مکان جغرافیایی می توانست بهره این بخش را بیشتر کند.

صفحه ۵۸۵ - جمعیت شهر بلور امام خمینی در استان خوزستان در سال ۱۳۷۵ را ۵۵۶۲۷۱ نفر ذکر نموده؛ در صورتی که جمعیت آن در سرشمای فوق ۵۵۹۳۶ نفر بوده است.

صفحه ۵۷۸ - شهر و شهرستان بندر ترکمن در استان گلستان بررسی شد، ولی جمعیت شهر بندر ترکمن ذکر نشده است.

صفحه ۵۸۸ - شهر و شهرستان بندر عباس در استان هرمزگان بررسی شده و جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۲۶۶۴۰۴ ذکر کرده که صحیح آن بر اساس سرشماری ۱۳۷۵، ۲۷۳۵۷۸ نفر است.

صفحه ۵۹۳ - جمعیت بندرگز مرکز شهرستانی به همین نام در استان گلستان را بر اساس سرشماری ۱۳۷۵، ۱۵۶۶۴ نفر ذکر کرده؛ در صورتی که در سرشماری ۱۳۷۵ شهر بندرگز دارای ۱۵۷۲۷ نفر بوده است.

صفحه ۵۹۴ - در توضیح شهر بندر لنگه در استان هرمزگان ذکر جمعیت این شهر فراموش شده است.

صفحه ۷۰۵ - شهر و شهرستان بوانات در استان فارس مورد بحث قرار گرفته و جمعیت این شهرستان را در سال ۱۳۷۵، ۴۶۶۰۰ نفر ذکر نموده؛ اما در سرشماری فوق مرکز آمار ایران جمعیت این شهرستان را ۴۶۶۶۹۱ نفر اعلام کرده و ضمناً شهر بوانات ذکر نگردیده است. گفتنی است که شهر بوانات تا خرداد ۱۳۸۰ سوریان نامیده می شد. در این تاریخ جبان (در گویش محلی گیون) و سوریان ادغام شده و بوانات نام گرفت. جمعیت شهر سوریان در سرشماری ۱۳۷۵ دارای ۹۰۱۹ نفر بوده است.

جلد سیزدهم، سال انتشار ۱۳۸۳

صفحه ۲۱ - مساحت استان بوشهر ۲۷۶۵۳ کیلومتر مربع آمده است؛ حال آنکه در جلد دهم صفحه ۵۱۰، مساحت این استان ۲۳۱۹۱ کیلومتر مربع ذکر شده است. این مسئله در خصوص استان اصفهان بدین گونه است که مساحت استان اصفهان در جلد نهم صفحه ۱۶۵، ۱۰۶۹۹۳/۶ کیلومتر مربع آمده و در جلد دهم صفحه ۵۱۰ در جدول مساحت و جمعیت استان ها معادل ۱۰۷۰۲۷ کیلومتر مربع ذکر شده است. همچنین مساحت در استان اردبیل در جلد هفتم صفحه ۴۷۲، ۱۸۰۵۰/۳ کیلومتر مربع و در جلد دهم صفحه ۵۱۰، ۱۷۸۸۱ کیلومتر مربع ذکر شده است. در خصوص ایلام در جلد دهم صفحه ۵۱۰ وسعت آن را ۲۰۱۵۱ کیلومتر مربع و در همین جلد دهم صفحه

صفحه ۳۷۴ - جمعیت شهر بیرجند را در استان خراسان، در سال ۱۳۷۵، ۱۱۶۶۰۹ نفر ذکر نموده است؛ ولی در سرشماری ۱۳۷۵ این شهر دارای ۱۲۷۶۰۸ نفر بوده است.

صفحه ۴۵۲ - بيله سوار، شهر و شهرستانی به همین نام است در استان اردبیل. جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۵، ۱۳۰۴۰ نفر ذکر شده؛ در صورتی که جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۷۵، ۱۳۲۵۳ نفر بوده است.

صفحه ۵۱۹ - پاکدشت، شهر و شهرستانی در استان تهران. جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۵ به استناد نامه فرمانداری ۴۸۶۰۰ نفر ذکر شده است؛ اما بر اساس سرشماری سال ۱۳۷۵، این شهر ۴۹۲۲۰ نفر جمعیت بوده است.

صفحه ۵۶۷ - پاوه، شهر و شهرستانی در استان کرمانشاه. جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۱۶۹۹۷ نفر ذکر نموده؛ ولی صورتی که جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۷۵، ۱۷۵۶۵ نفر بوده است.

صفحه ۶۸۶ - پلدختر، شهر و شهرستانی در استان لرستان. جمعیت این شهر در سال ۱۳۷۵ را ۱۶۵۳۸۱ نفر ذکر نموده؛ حال آنکه در سرشماری سال ۱۳۷۵، ۱۶۶۷۵ نفر بوده است.

صفحه ۶۸۷ - جمعیت شهر پلدشت در شهرستان ماکو در استان آذربایجان غربی را در سال ۱۳۷۵، ۷۲۳۵ نفر ذکر نموده؛ اما جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۷۵، ۷۶۸۶ نفر اعلام شده است.

صفحه ۶۸۹ - جمعیت شهر پل سفید مرکز شهرستان سوادکوه در استان مازندران را در سال ۱۳۷۵، ۷۶۳۳ نفر ذکر نموده که این تعداد در سال ۱۳۷۵، ۷۶۴۸ نفر بوده است.

در پایان ذکر این نکته ضروری است که بسیاری از شهرهای کشور بر اساس حروف الفبایی دایرةالمعارف این مجلدات مورد بحث قرار نگرفته است و ظاهراً فراموش شده است؛ شهرهایی همچون: باباحیدر، بوئین و میاندشت، باغباداران، بادرو، بلداجی، بیدخت، ایرانکی، باشت، بن، و ... . ضمناً بنادر ذیل نیز، ضمن آنکه ذکر نگردیده، ارجاعی نیز به نام دیگر داده نشده است، بنادری همچون: بندر گنگ، بندر ریگ، بندر کیشهر، بندر گناوه، بندر لنگان، بندر شرفخانه، بندر دیلم، بندر ماهشهر و ...

با آرزوی توفیق برای عزیزان دست اندرکار این مجموعه عظیم علمی. توفیق یارشان باد، ان شاء الله.

۷۰۱ وسعت آن را ۲۰۱۵۰ کیلومتر مربع ذکر کرده است. این در حالی است که در مرزهای سیاسی استان های فوق ظاهراً تغییری صورت نگرفته است.

صفحه ۲۲ - جمعیت شهر بوشهر در استان بوشهر را در سال ۱۳۵۶۱۲، ۱۷۵ نفر ذکر نموده؛ در صورتی که جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۷۵، ۱۴۳۶۴۱ نفر بوده است.

صفحه ۳۳ - در خصوص شهر و شهرستان بوکان در استان آذربایجان غربی، جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۱۱۸۱۸۸ نفر ذکر کرده که بر اساس سرشماری ۱۳۷۵ این شهر دارای ۱۲۰۰۲۰ نفر جمعیت بوده است.

صفحه ۵۶ - در خصوص شهر و شهرستان بوئین زهرا در استان قزوین، جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۹۵۹۹ نفر ذکر کرده که بر اساس سرشماری ۱۳۷۵ جمعیت این شهر ۹۹۸۰ نفر بوده است.

صفحه ۸۰ - شهر و شهرستان بهار در استان همدان مورد بررسی قرار گرفته و جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵، ۲۵۸۰۰ نفر ذکر کرده؛ در صورتی که در سرشماری ۱۳۷۵، این شهر دارای ۲۵۸۶۵ نفر بوده است.

صفحه ۱۲۳ - ۱۲۴ - شهر و شهرستان بهبهان ذکر گردیده و جمعیت آن در سال ۱۳۷۵، ۸۷۶۴۲ نفر درج کرده؛ در صورتی که طبق اعلام مرکز آمار سرشماری ۱۳۷۵ دارای ۸۸۲۱۳ نفر بوده است.

صفحه ۱۹۹ - شهر و شهرستان بهشهر در استان مازندران، جمعیت این شهر را در سال ۱۳۷۵ بیش از ۷۱۰۰۰ نفر ذکر نموده؛ در حالی که جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۷۵، ۷۲۰۶۷ نفر بوده است.

صفحه ۲۳۶ - جمعیت شهر بیارجمند در شهرستان شاهرود در استان سمنان را در سال ۱۳۷۵، ۲۴۶۴ نفر ذکر کرده که این شهر در سرشماری ۱۳۷۵ دارای ۲۶۲۶ نفر جمعیت بوده است.

صفحه ۲۶۷ - در خصوص واژه بی بی و زیارتگاه های موسوم به آن به بی بی حیات در شهرستان رفسنجان اشاره نموده که در شهرستان زرنند کرمان واقع است، و بی بی خاتون در بوشهر که به واقع در شهرستان دیر بوشهر واقع شده و بی بی خاتون بهبهان که در گچساران و ممسنی واقع است.

صفحه ۳۲۳ - شهر و شهرستان بیجار در استان کردستان عنوان شده و جمعیت آن را در سال ۱۳۷۵، ۴۳۷۴۱ نفر ذکر کرده است؛ اما این شهر در سرشماری سال ۱۳۷۵، ۴۴۲۴۰ نفر جمعیت داشته است.

